

Verduurzamen

Aan: Henk van Zeijts

Van BEO klankbordgroep duurzame energie: Marc van Weede, Dirk Slagman en Jan Koolschijn

Ter voorbereiding voor ons overleg op 14 juni van 9.00 tot 10.00.

Inleiding

Het is tijd voor een ambitieus lokaal uitvoeringsprogramma om de verduurzaming van de gebouwde omgeving te versnellen. Die oproep doen wij vanuit Exel en omgeving aan de politiek van Lochem. Maak topprioriteit van ons uitvoeringsprogramma, dat is goed voor het klimaat, goed voor de economie en goed voor de bewoners. Een duurzame samenleving bouwen is de uitdaging die we met elkaar aangaan. Stap voor stap en dienstbaar aan de lokale omgeving. We bespreken graag met u ons plan.

Met dit position paper willen wij een fundament in de weg naar duurzame energie leggen met draagvlak bij bewoners vanaf de start. Maar merken op dat energie slechts een middel is en geen doel. Antwoord geven op de vraag hoe wij gezamenlijk en op een rechtvaardige en aanvaardbare wijze uitvoering kunnen geven aan de verduurzaming van onze woningen, buurt en omgeving.

De aanstormende verduurzaming vereist een grootschalige ingreep in het leefmilieu en leefwijze van alle bewoners van Exel. Het vraagt een maatschappij-brede acceptatie van, en bijdrage tot, een grootschalige ingreep in de woonomgeving.¹ We weten uit bewezen modellen voor verandering dat een dergelijke verandering alleen kan worden gerealiseerd als er een bereidheid tot aanpassing van de status quo leeft, een breed gedragen visie van wat mogelijk is bestaat, en er zicht is op de eerste stappen om het doel te bereiken. Met onze aanpak willen we daar de energie in stoppen en daarmee de beoogde 4 windturbines voorkomen en vervangen door alternatieve opwek opties benutten.

¹ (Pulselli et al., 2021).

We gaan voorbij aan het gevoel van machteloosheid van mensen omdat we een rijksoverheid hebben die aan de ene kant de broeikasgaskraan vol open wil zetten (fossiele subsidie, meer asfalt, verstedelijking, Schiphol, Lelystad Airport) en aan de andere kant vraagt of wij ons huis willen isoleren en zuinig te zijn met energie. [Climate Psychology Alliance en de Sociale Tipping Point Coalitie](#) hebben hier onderzoek naar gedaan.

Visie op wind

Wij zijn voor duurzame energie maar tégen grootschalige opwek met windturbines in de gemeente Lochem. Redenen hiervoor zijn onder meer de overlast door slagschaduw, gezondheidsklachten, slapeloosheid, aantasting flora en fauna..... Kortom, een grote aantasting van de leefomgeving. Het recente arrest inzake Shell waarbij de mensenrechten - waaronder een ongestoord gezinsleven – en juist een verbetering van de leefomgeving- gegarandeerd moeten worden zou de komst van windturbines als de afstand tot inwoners niet tenminste 10 maal de tiphoogte is zeer wel kunnen verbieden. Er lopen verschillende procedures tegen wind op land en ook rechtspraak door het Europees hof zal opgevolgd gaan worden door de Raad van State zo verwachten wij. Of de systematiek van een maatschappelijke tender zoals die in Staphorst “succesvol” is toegepast en door het klimaatverbond wordt geadviseerd het juiste middel is betwijfelen wij ten zeerste. In ons plan komen wij met alternatieven. Wij pleiten voor wind op zee en wind langs infrastructuur en op plekken waar bewoners er geen hinder van ondervinden.

Enkele aanbevelingen uit “Alleen met betrokken burgers wordt het klimaatbeleid succesvol” door de participatiecoalitie. (Website energie-samen.)

Toon lef en daadkracht als bestuurders en beleidsmakers. Open de luiken en maak van de RES een sociaal-maatschappelijk project. Zo wordt ook invulling gegeven aan het doel om via de RES langjarige samenwerking te organiseren met betrokken partijen, burgers en potentieel omwonende van deze projecten, met name voor de voorbereiding en uitvoering van energieprojecten.

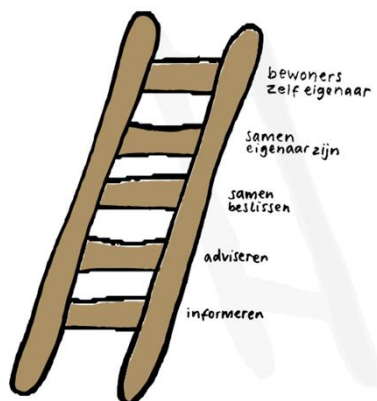
Werk veel meer in co-creatie mét bewoners en maatschappelijke partners. Laat hen meedenken, meedoen, meebeslissen en meeprofitieren (let op: dit gaat om lokaal eigendom en financiële participatie, belangrijke

onderdelen van succesvol participatiebeleid). Lokaal beleid is cruciaal om de samenwerking tussen gemeente, initiatiefnemer, betrokken burgers & MKB ondernemers en omgeving in goede banen te leiden.

Zorg expliciet voor voldoende tijd binnen het RES-proces voor de organisatie van bewoners (burgerforum achtig) en biedt voldoende ondersteuning. Het is belangrijk dat er écht wat met de uitkomsten gedaan wordt. Het voorbeeld van [Sudwest- Fryslan](#) wordt vaak als positief voorbeeld aangehaald.

Participeren

participatie Ladder

De verbinding met de lokale dynamiek in de buurt is niet altijd aanwezig wanneer de gemeente een leidende rol op zich neemt. In dat geval kunnen bewoners zich overvallen voelen en onvoldoende eigenaarschap voelen in het proces en de technologiekeuze. (Windturbine) Dit leidt tot een reactief proces en op controle gebaseerde houding t.o.v. de regeltjes, die maakt dat de participatie van de inwoners vaak wordt aangepast aan afspraken met marktpartijen. (Het grote gevaar bij het uitschrijven van een tender met schaarste) De gemeente beperkt zich vooral tot informeren en vraagt incidenteel om advies aan bewoners. Het zijn de onderste sporten van de participatieladder. De formele besluitvormingsrol houdt de gemeente liever in eigen hand.

Met die keuze doet ze zichzelf tekort én zet ze de betrokken bewoners & MKB ondernemers buiten het proces. Daarbij lijkt ze zich onvoldoende te realiseren dat de energietransitie gaat over woningen, kleine ondernemingen en omgeving(en) die voor een belangrijk deel privaat eigendom zijn van bewoners en (kleine) ondernemers. Die eigenaren reageren afhoudend: 'Waar bemoeit de gemeente zich mee?' 'Waarom is er niets gedaan met mijn inspraak' 'Ik voel me gemanipuleerd'. Zie hier de zelfgecreëerde weerstand.

Ondernemende bewoners zijn vaak professional en heel innovatief en hebben belang bij een goede verduurzaming van hun leefomgeving en idem energievoorziening. Geef bewoners daarom een volwaardige rol vanwege de impact die dit voor de energietransitie gebaseerd op kennis, invloed en financiële middelen kan hebben. Maak van remkracht trekkracht. Maak het proces inzichtelijk en democratisch door:

- Participatie en communicatie om iedereen in de buurt te betrekken;
- Rekenen en tekenen aan oplossingen voor de verduurzaming en klimaat (energie) opgaven;
- Samenspel van actoren, lokale verbindingen leggen;
- Organisatievorming en financiering.

Voorwaarde voor massale deelname is dat bewoners niet gezien worden als het probleem, maar als onderdeel van het proces en deel van de oplossing.

1. Men levert kennis en inzet
2. Men zet eigen onderneming of coöperatie op
3. Men wordt mede financier of leverancier of afnemer of .....

Als zij zich organiseren kunnen bewoners samen waardevol onderdeel worden van de hiervoor geschetste aanpak.

Het versterken van de positie van ondernemende bewoners is niet alleen een kwestie van rechtvaardigheid, het versterkt ook de positie van lokale bedrijven. Want ook lokale bedrijven staan feitelijk buitenspel als het gaat om het meedenken over de 'beste' oplossingen en het combineren van individueel maatwerk en collectieve uitvoering.

De energietransitie vraagt om een niet eerder vertoonde samenwerkingsroute. De met deze route voorgestelde aanpak verbindt gemeente, markt en samenleving (de bewoners) in één samenwerkingsverband, met gelijkwaardige, elkaar aanvullende rollen bij de planvorming én uitvoering van de transitie. Dat heeft grote gevolgen voor de zeggenschap. Door de bewoners vanaf de start onderdeel van (de vormgeving van) het proces en daarmee echt mede-eigenaar van de oplossing te maken, kan het aanbod op de vraag worden afgestemd en kan de gehele bewoners omgeving bediend worden. Dit komt ook de aanbodkant van de markt

ten goede. Ondernemers kunnen meedenken over het benodigde maatwerk om de bewoners mee te krijgen en mee te laten profiteren van de transitie. Nieuw business (Start ups) zal er zo ontstaan en dat kan weer leiden tot sterkere duurzame lokale economie.

Ons planidee

We starten een samenwerkingsroute waardoor er binnen de kernen een grote lokale verbondenheid ontstaat. De samenwerking tussen gemeente en bewoners heeft tot doel (fungeert als) 'kennis- hub', financieringsvehikel, ondersteuner voor de lokale processen en motor voor procesvernieuwing en innovaties waaronder de mogelijkheid van ontwikkeling van lokale energie-startups. Door de verbondenheid met de lokale sociale en fysieke werkelijkheid (buurt, kernen) kunnen we inspelen op lokale kennis en lokale netwerken. Deze aanpak neemt belangrijke drempels weg, die bewoners nu nog ervaren bij verduurzaming en het van bovenaf opgelegd krijgen van maatregelen zoals het plaatsen van windturbines. De samenwerkingsroute, gedreven vanuit een gezamenlijke visie- en planvorming, schept de mogelijkheid om vanuit de huidige praktijk van ofwel individuele acties (de veehouder legt zonnepanelen op zijn stal-dak), ofwel een louter collectieve aanpak (zoals Lochem Energie dat doet) naar een geïntegreerde collectief-individuele aanpak te komen. De ontwikkeling van uitvoeringsplannen en de daaraan gekoppelde uitvoering zijn daar bij uitstek zeer geschikt voor. In deze uitvoering moet ruimte komen voor maatwerk en collectieve oplossingen, voor eventuele gefaseerde uitvoering, voor financiering van de maatregelen (ook het aanspreken van Europese subsidies) en voor verdeling van kosten en risico's. In de uitvoeringsplannen moeten de maatschappelijke baten van de transitie expliciet worden opgenomen, zoals vermindering van de CO2-uitstoot, verbetering van de leefomgeving en woningen, gezondheid van bewoners en betere bescherming tegen klimaatverandering en voldoende alternatieve opwek. (I.p.v. windturbines in Lochem)

De organisatie (is de motivatie om tot samenwerking te komen) **Voorstel organisatie:**

Ten eerste zullen de bestuurders van de gemeente Lochem en de gemeenteraad het initiatief moeten nemen tot een bewonersakkoord. Met dit akkoord gaan we de huidige gefragmenteerde, vaak lastige aanpak omvormen tot een samenwerkingsroute met een collectieve en goed georganiseerde werkwijze waarin kwaliteit, rendement en gezamenlijke sturing het uitgangspunt is. De aanpak zal zo nu en dan conflicteren met oude en huidige regelgeving die niet is ingestoken op een bewoners gestuurde en integrale aanpak voor de verduurzaming van de leefomgeving & energievoorziening.

Ten tweede komen we tot gezamenlijke programma & projectenplan. Die praktische insteek helpt bij de ontwikkeling van de hiervoor wenselijke projecten die we willen opzetten in het kader van de verduurzaming.

Ten derde zal er een expertteam gevormd worden door experts van bewoners, markt en experts van de gemeente die met elkaar transparant aan kennisdeling, training, informatie doen op alle relevante onderwerpen, van vormgeving in het proces tot technische advisering, financiering en uitvoeringsvragen. Zodoende scheppen we gezamenlijk de condities voor een leercurve en acceptatie in deze ongekend grote maatschappelijke uitdaging.

De start

A.

Verkennen of er in Exel (en andere kernen) een bewonersgroep is samen te stellen, die programmaplan voor verduurzamen van hun leefomgeving en idem energievoorziening ter hand wil nemen;

Doelen: verduurzamen, wonen, bebouwde omgeving, reduceren energiebehoefte, nieuwe energiebronnen toevoegen met kleinschalige opwek opties.

B.

Besluit van de gemeenteraad om de uitvoering te faciliteren en te mandateren die bestaat uit:

- Programmaplan en projecten-portfolio en sturende business case en beantwoord aan gestelde doelen.
- Projectorganisatie die bestaat uit bewonersakkoord, gezamenlijk programma en projectenplan en expertteam. (Gebaseerd op de samenwerkingsroute).
- In overleg komen tot:
  - Instellen stuur/klankbordgroep en projectleider.
  - Projecten binnen het programma te honoreren met budget.
  - Resultaten rapportage en voortgang borgen.
  - Planning en opleveren van de projectresultaten.

Om deze organisatieaanpak, met samenwerkingsroute, een expertteam en de implementatie van de uitvoering van de plannen te realiseren is vertrouwen en commitment nodig. Daarom praten we graag met u verder.

Samengevat

Kom tot een meerjarig, lokaal initiatief en uitvoeringsprogramma tot 2050 met een stevige samenwerking van de gemeente met de bewoners om kennis te bundelen en de lokale uitvoering te coördineren.

Ga voor meer consistent, eenduidig, eerlijk en transparante lokale aanpak. Organiseer inspraak en medezeggenschap. Stimuleer en ondersteun bewonersinitiatief. Maak gebruik van goede voorbeelden, [zoals het bewonerspact in Zuid Friesland](#).

Bronnen bij de notitie: Webinars uit week (7 – 11 juni) van het lokaal klimaatbeleid van het klimaatverbond en onderzoek door TNO.